

GYVIEJI ARCHYVAI

Iš ciklo „Jie kuria Merkinę“

Antanas Turauskas

Antanas gimė 1971 m. Merkinėje, Antaninos ir Petro Turauskų šeimoje. Baigė agronomijos mokslus, dabar turi savo verslą. Pasak Antano, jo mama visą laiką daug dirbo, vaikus prie darbo pratino ir pinigėlių veltui nedalijo. Antanina dirbo kavinėje „Stangė“, ir vaikai turėdavo pašluoti, patvarkyti kiemą, kad užsidirbtų, gautų rublį. Antanui netikėtai atmintyje išplaukė, kad paskutinį kartą jį ant rankų tėvelis nešė per gimtadienį

tais metais, kai jis išėjo į pirmą klasę. Įstrigo tėvelio žodžiai: aš tave nešu paskutinį kartą, nes tu jau didelis ir toliau turėsi eiti savo kojom. Apie Antano tėvelius gražiai papildė Rūta Turauskienė, Antano žmona: jie gerbė ir mylėjo vienas kitą, to ir savo tris sūnus išmokė. Turėjo arkliuką, su juo ir į daržus, ir į mišką grybaut važiuodavo. Buvo labai darbštūs. Mamai šiomet (2022 m.) sukako jau 89 metai amžiaus, o ji balandį gėlių sėklas sėjo šiltnamy-

je. Jos silpnybė – gėlės, ir jos darželis iš tolo šviečia. Tėvelio jau aštuoneri metai nėra, o ji vis dar jo verkia, nepaleidžia. Tėvelis skaniai gamino valgyt: ypač skani buvo rūgštynių sriuba ir bulvių košė su kiaušiniu.

Rūtos ir Antano dukra Justina prieš daugelį metų (būdama dešimtokė) pašnekino savo senelę Antaniną Turauskienę (Vinkevičiūtę) ir užrašė jos tremties istoriją. Pasak Antaninos, visos nelaimės prasidėjo 1947 m.

Antanas Turauskas prie savo namų

Brolių Černiauskų nuotr. 2022 m.

Motiejus Vinkevičius - Viesulas. Merkinė, 2009 m.

Antaninos brolis Motiejus buvo vienas iš pirmųjų Merkinės šaulių, parlamento gynėjas. Štai ką jis apie save pasakė 2009 metais: „Knygose daug falšo. N. – partizanų vadas, tai dar gyvas... Mūsų šeimą – tėvelį, mamą, dvi seseris ir keturis brolius – išvežė tremtinį Tiumenės sritį iš Vartavalakio kaimo 1947 metais, o 1952 metais aš iš ten Perlojon partizanai grįžau. Pusę metų bėgau... Tavariniai, ant traukinio vagonų stogų važiuavau. Oi, ne kartą teko nuo stogo rituoti... Vaikė mus gelžkelio milicija ne tik su pistoletais, bet ir su kardais... O tėviškėj visi bijojo many. Abu broliai jau buvo žuvę. Pas vienų giminį trejetą dienų, pas kitų ketvertą pernakvoju... Susirišau su partizanais, priėmė. Porą metų partizanavau – iki 1954 metų. Vienas mūsų bunkeris tik 8 kilometrai nuo Daugų pas tokį lenką pirtį buvo įrengtas. 1954 metais su būrio vadu N. pasidarėme dokumentus ir pasitraukėm į Sibirą, o mūsų būrio vyrai visi žuvo. Sibire mane kažkas atpažino ir paskundė. 11 metų kalėjimo gavau, plius penkeriems metams „lišenijeprav“ (atimtos teisės) ir trys tremties. Į Lietuvą grįžau 1972 metais. Oi, sunku buvo įsikabinti į tėviškės žemę, neklausk, bet ne apie tai kalba. Vėliau, jau Atgimimo laikais, sutikau savo vadą prie paminklo partizanams, ten ir jis įvardytas. Jis buvo vedęs kitą moterį, turėjo vaiką ir prašė niekam nesakyti... Daug falšo knygose, daug. Kaip ir gyvenime. Visi vyrai žuvo, visi, bet mes juos įveikėm... Ne vienas sribas Atgimimo laikais pasikorė. Nežinau, sąžinė ar baimė juos papjovė. Vienas jų – Beznoskė, Brežnevo laikais, kai pasigerdavu, tai šaukdavo: „Visus mus (sribus – aut past.) sušaudyt reikia...“

„Galvą suspardė vaikystėj, o sukas ir skauda dabar. Tai kas ją suspardė? Tie patys, kur dabar Ukrainoje spardo.“ Antanina Turauskienė, Merkinė

P.S. Antanina Turauskienė prie ruso (sovietmetyje) 17 metų vadovavo Merkinės kavinėi „Stangė“, įsikūrusiai antrajame aukšte pastato, kur dabar IKI parduotuvė. Tuo metu „Stangės“ kavinėje kepami pyragai buvo garsūs nuo Druskininkų iki Vilniaus. Kai kas iš Vilniaus grybaut važiuodavo į Merkinės apylinkes vien dėl galimybės nusipirkti Merkinėje keptų pyragų

Brolių Černiauskų nuotr. 2022 m.

Jonas Čaplikas veža Stangėje keptus pyragus į Merkinės duonos parduotuvę

Brolių Černiauskų nuotr. 1985 m.

Vartavalakio kaime, kai jos tėvelį paėmė į kalėjimą, o mamą su penkiais mažamečiais vaikais išvežė į Sibirą. Kai mama, vežant iš namų, nenorėjo atiduoti sribui auksinio laikrodžio, gauto dovanų iš tetos, gyvenančios Amerikoje, tai sribas su šautuvo buožė jai taip trenkęs į veidą, kad tik po metų jau tremtyje žandikaulis pūliuot nustojo ir apgijo. Vežė traukiniu kaip silkes bačkoj, pradžioj apgyvendino barake iš lentų, o už lentų – 49 šalčio. Miegodavo susiglaudę, kad neužsiltų, bet vistiek ryt jau kas nors buvo miręs... Valgyt neturėjo ko, vaikai maži, gaudavo 200 gramų duonos. Ubagaut pas tokius pačius vargšus teko. Kas bulvę, kas nors pusę jos duodavo už kokius nors smulkius darbelius, paslaugas. Antanina iš vaikų buvo vyriausia, jai

11 metų amžiaus buvo. 1948 m. ji iš Sibiro pabėgo į Lietuvą, bet čia sribai pagavo ir vėl išvežė į Sibiro kaimą, iš kurio pabėgo... Skaudžią istoriją užrašė Justina, kuri liks giminės palikuonims kaip nežmoniškų vargų ir kančių liudijimas, nuspalvintas begalinio troškimo grįžti į Lietuvą.

Antanai, nuo ko prasidėjo Jūsų verslas Merkinėje?

Nebuvo darbo, teko kurti savo verslą. Žmonos padėdamas sukūriau UAB „Justata“. Pavadinimą sukūrėm iš vaikų vardų: Justina ir Tautvydas. Pagrindinai vykdom miško darbus. Pradžioje daugiau buvo miško pjovimas, dabar – išvežimas, atsodinimas. Vasaros sezono metu papildomai užsiimam baidarių nuoma. Nuolat dirba 6 darbuotojai, sezoniniu laikotarpiu – apie 20 žmonių.

Sezonas – nuo pavasario iki rudens.

Ar nesigailite savo gyvenimą susiję su Merkinė?

Ne. Gyvenau, gyvenu ir gyveniu Merkinėje

Ko trūksta Merkinėi?

Mano nuomone, Merkinėi trūksta veiklos ir darbo jaunimui. Pramogų centrelis, kad trauktų atvažiuojančius, bet svarbiausia, kad būtų darbo, tada vaikai liks namuose.

Pora žodžių apie šeimą ir kur palinkėtumėte savo vaikams gyventi?

Mano šeima – žmona Rūta, sūnus Tautvydas, dukra Justina Levandruskienė. Norėčiau, kad gyventų Merkinėje, bet linkiu, kad gyventų, kur širdelė traukia...

Ačiū už pokalbį. Sėkmės kuriant Merkinę.

Algimantas ČERNIAUSKAS